

Performans Sporunu Bırakan Ergen Bireylerin Bu Süreçte Yaşadıkları Deneyimlerin Ebeveyn Perspektifinden Değerlendirilmesi

Zeynep YILDIZ¹, Elif KÖSE²

Özet

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 24.04.2024
Kabul Tarihi: 29.08.2024
Online Yayın Tarihi:
30.08.2024

Anahtar Kelimeler:

Ebeveyn, Ergenlik,
Fenemoloji,
Performans Sportu, Liderlik,
Yol-Amaç Teoremi.

DOI:

10.55238/seder.1473533

Amaç: Bu çalışmanın amacı, ülkemizde performans sporu yapmak üzere yetiştirilen çocuk ve genç sporcuların sporu bırakma sürecine giden aşamalarda yaşadıklarını Yol-Amaç Liderlik Teorisi bağlamında ebeveyn perspektifinden değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma modellerinden fenomenoloji deseni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiş, ölçüt (kriter) örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Veriler yapılandırılmamış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bulgular: Çalışma sonucunda 7 kategoriye ait bulgu elde edilmiştir. Bu bulgular, ergen bireylerin spor hayatına ait bulgular, spor başlangıç ve branş tercihi ile ilgili bulgular, sporcu velisi olmak ile ilgili bulgular, sporcu velisi olmanın sonlanması ile ilgili bulgular, ebeveyn perspektifinden ergen bireylerin sporu bırakma nedenleri ile ilgili bulgular, sporu bırakma süreci ile ilgili bulgular, performans sporu sonrası rekreasyonel hayat ile ilgili bulgular olarak sıralanmaktadır.

Sonuç: Sonuç olarak sporu bırakma kararının gözden geçirilmesi için uzmanlardan destek alınmıyor olması, yaşanan sorunların çözümsüz kalmasına sebep olduğunu çalışmamızdan ortaya çıkmıştır. Katılımcı çocukları, rekreasyonel olarak bile aynı spor branşına geri dönmemiştir. Belki de kolaylıkla aşılabilecek sorunların, hayat boyu hatırlanacak sporu bırakma sürecinin mimarı olduğunu düşünüyoruz. Ebeveynlerin, çocukları sporu bırakma aşamasına gelmeden yapılan sporun devamlılığı için liderlik eğitimleri alması gerektiği çalışmamız sonucunda ortaya çıkmaktadır. Akademik ve sportif başarı isteği arasında seçim yapmak zorunda bırakan ülke eğitim ve spor politikaları ebeveynlerin çocuklarını yarışmacı sporcu olarak devam etmesi konusunda isteksiz davranmasına da sebep olduğunu çalışmamızda çıkan bir diğer sonuçtur. Türkiye’de sporu erken yaşta bırakan çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmalar kısıtlıdır. Bu nedenle örneklem seçimi açısından güçlü bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Evaluation of the Experiences of Adolescents who Quit Performance Sports from the Perspective of Parents

Abstract

Article Info

Received: 24.04.2024
Accepted: 29.08.2024
Online Published:
30.08.2024

Keywords: Adolescence,
Path-Goal Theory, Parents,
Performance Sport,
Phenemology, Leadership.

Aim: The aim of this study is to evaluate the experiences of children and young athletes who are raised to do performance sports in our country in the stages leading to the process of quitting sports from the perspective of parents in the context of Path-Goal Leadership Theory.

Materials and Method: This study was conducted with phenomenology design, one of the qualitative research models. The study group was determined by purposeful sampling method and criterion sampling technique was preferred. Data were obtained using an unstructured interview form. The data obtained in the study were analyzed by descriptive analysis method.

Findings: As a result of the study, 7 categories of findings were obtained. These findings are listed as findings related to adolescents' sport life, sport start and branch preference, being a parent of an athlete, termination of being a parent of an athlete, reasons for quitting sport, process of quitting sport and recreational life after performance sport.

Conclusion: In conclusion, our study revealed that support from experts and leadership trainings for parents are needed to review the decision to quit sports. The children of the participants did not return to the same sport even recreationally. Country policies that force parents to choose between the desire for academic and sporting success cause parents to be reluctant to keep their children in sports. Since the studies conducted with parents of athletes in Turkey are limited, it is thought to be a strong study in terms of sample selection.

¹ Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye. e-posta: zozeryildiz@gmail.com ORCID:0009-0000-8324-837

² Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye. e-posta: koscelif@akdeniz.edu.tr ORCID:0000-0002-5490-3534

Giriş

Günümüzde küçük yaşlarda spor ile tanışmış olmak çocuk eğitiminde büyük bir öneme sahiptir. Sporun fiziksel, psikolojik ve bilişsel gelişime katkısının yanında kötü alışkanlıklardan uzak bir yaşam şeklini benimsemesine yaptığı olumlu katkılar bilinmektedir. Bu nedenle çocuklarının spor yapması aileleri tarafından eğitimin bir parçası olarak kabul görmektedir. Spora küçük yaşta başlatılan çocukların rekreatif veya performans spor gruplarından hangisine dahil olacağı zaman içerisinde potansiyellerine göre gelişmektedir. Performans sporu yapmak için uygun yaş aralığı yapılan branşa göre değişmektedir. Birçok spor branşı için 8-18 arası yaşa uygun doğru planlanmış bir egzersiz ve antrenman programı insan fizyolojisinin gelişimi için en iyi periyod olduğu belirtilmektedir (Fox ve ark., 1988). Bu nedenle küçük yaşta spora başlamak performans sporuna geçiş için kritik öneme sahiptir. Bir spor branşında belirli bir potansiyele ulaşmış çocuklar genellikle veli ve antrenörler tarafından daha üst performans sağlamalarına yönelik müsabık/yarışmacı sporcu olarak eğitim görmeye başlamaktadır. Performans gruplarında spor yapan genç sporcular bir spor kulübünde lisanslı olarak haftanın her günü veya belirli günleri sezon boyunca antrenman yapmaktadır. Performans sporcuları, kulüplerini veya okullarını sporcu olarak maçlarda/yarışmalarda temsil etmektedirler. Bu yaş aralığını spor yaparak geçiren genç sporcuların bir kısmı ise rekreasyonel olarak sportif faaliyetlerde bulunur. Antrenman yükleri daha azdır ve sporu hobi amaçlı, bir kariyer hedefi olmadan sürdürmektedir. Ergenlik dönemiyle beraber hormonal değişimler, sporun doğasından kaynaklanan çeşitli zorluklar, sporcuların akademik hayatıyla beraber spor hayatını yürütmekte yaşanan zorluklar, maddi ve manevi karşılaşılan farklı birçok zorluk sebebiyle ergen bireyler sporu bırakma eğilimine girmektedir (Özer ve Dinçer, 2021).

Gülay ve ark. (2018), ailenin çocuğun sosyalizasyon sürecinin başlangıcı olmasından bahseder. Ailenin, çocukların spor yapıp yapmayacağından, yapacaksa hangi branşı ne seviyede yapacağına karar veren olduğunu belirtmiştir. Ergenlik dönemiyle birlikte ebeveynlerin etki alanından çıkmaya başlayan çocuklar, arkadaş, öğretmen, antrenör ve diğer sosyal çevrelerle yakınlaşmaya başlar. Ama yine de ailenin çocuklarının toplum hayatına hazırlık sürecine ve benlik kazanımına etkisi devam etmektedir (Campbell, 1969). Ebeveynlerin spora rekreasyonel olarak ilgi duyması veya eskiden lisanslı sporcu olması veya evde spor branşları ile ilgili güncel haberlerin takip edilmesi, çocuklarının da spora katılımını olumlu etkilemektedir (McPherson ve ark., 1989). Bois ve ark., (2005) göre, babadan ziyade annenin spora katılımı daha etkilidir. Zaman içerisinde performansı ilerleyen her sporcunun bazı sportif beklentiler içerisinde olması beklenen bir süreçtir. Sporcuyu motive eden faktörlerin belirlenmiş olması, amaçları ile ilgili yol haritasının çizilmesine olanak verir. Okul hayatıyla beraber spor yapan çocukların motive olmasında aile ve sosyal çevre en fazla role sahiptir (Mungan, 1995).

Cüceloğlu (2017), anne ve babayı, çocuklarının yaşamının liderleri olarak tanımlar. Çocuklar akranları içerisinde sosyalleşmeye başlar ve ailelerinde olduğu gibi devamlı ilgi merkezi olmaktan çıkar. Yaşama hazırlık aşamasında akranları ile ağlar, güler, alay edilir, sever, sevinir. Çocuklar sosyalleşme sürecinde zamanla “önemli olanın takımında ve oyunda kalabilmek” olduğunu öğrenir. Çocukların yaşamlarını inşa eden, yaşamın çerçevesini çizen ailedir. Ebeveynlerin olaylara nasıl baktığı, nasıl anlamlandırdığı çocukların hayata bakış açısını oluşturur. Ebeveynlerin çocuklarının hayatı ile ilgili nasıl

bir lider oldukları bu nedenle önemlidir(Cüceloğlu,2017). Ailenin pes etmemeyi öğretmesi, elinden gelenin en iyisini yapması konusunda genç sporcu motive ederek spor hayatına olan destek olması gerekmektedir. Karşılaşan sorunlara karşı olumlu bir tutum içerisinde olarak çocuğun spor hayatında liderlik yapmak sporda devamlılığı arttırabilir. Baloğlu ve Bulut (2015), aile liderliği kavramını tanımlarken “Bir aile veya aile üyesinin kendi ailesi ya da başka aile ve üyelerini belli amaçlar yönünde etkileme sürecidir.” şeklinde tanımlamıştır. Etki süreci sosyal, kültürel, politik ve ekonomik amaçları içerebilir. Amerika’da ailelere liderlik eğitimleri veren “family leadership inc”, “the family leadership institute” gibi kuruluşlar vardır ve başarılı çocuklar yetiştirebilmek için anne ve babalara yol göstermektedir (Baloğlu ve Bulut,2015).

Çocuklar yaşamları ile ilgili aldıkları önemli kararlarda ebeveynlerinin etkisi altındadır. Ebeveynlerin çocuklarının akademik, sportif veya sanatsal başarıya sahip olmasını nasıl algıladıkları onların liderlik tutum ve davranışlarına yön verir. Bu nedenle çocuklarının amaçlarına ulaşmasında neler yaptıkları, karşılaşılan sorunlara karşı çözüm yöntemleri liderlik kuramları ile açıklanabilir.

İlk olarak House ve Mitchell tarafından geliştirilen Yol-Amaç Kuramı ve bu kuramın uzantılarından olan süreç motivasyon teorilerinden Ümit (Beklenti) Teorisi, performans sporu yapan ergen bireylerin ebeveynlerin liderlik özelliklerini anlamak için yol gösterici olabilir (Erenel, 2015; Erol,2013; Koçel, 2010; Uzun ve Dirlik, 2007). Süreç Teorileri bir faaliyetin başlangıcından sonlanmasına kadar olan davranışlardaki değişimi inceler. Bu teoriye ait kuramlar, kişisel farklılıkların motivasyona etkisini de ele alırlar. Süreç Teorilerinin ilki Vroom’un Ümit Kuramıdır. Bu kurama göre ödüllendirme, iş ve görev başarısını etkileyen davranışın ortaya çıkmasını etkileyen önemli bir fonksiyondur. Küçükkurt (1988), Ümit Teorisini “Bir davranışın ortaya konma isteğinin derecesini belirleyen, davranışla amaçlanan sonucun elde edilmesine olan inanç ile elde edilen sonuca bireyin verdiği önem değerinin etkileşimidir. Bu etkileşim sonucu, davranışı ortaya koyma isteği artacak veya azalacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Literatür incelendiğinde sporu bırakma nedenleri ile ilgili sporcu ve antrenör üzerine birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Yüksel ve ark., 2015, Grygorowicz, 2019, Alp, 2020, Çaloğlu ve Menteş-Yalçın, 2020). Ailelerinin, çocuk ve genç performans sporcusu yetiştirilmesi ile ilgili fiziksel, psikolojik ve sosyal alanda yaşadıkları zorluklar ve bu zorluklara karşı tutumlarını inceleyen çalışmalar kısıtlıdır (Koçak, 2020, Kutsal, 2019, Küçükibiş, 2019, Erkan, 2002). Buna ilave olarak literatüre bakıldığında performans sporu sonrası çocuk sporcuların yaşamları ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu alanlarda yaşanan zorlukların belirlenmesi, tabandan daha çok sporcunun performans sporuna devam etmesini sağlayabilir, ergen bireylerin sporu bırakma eğilimini azaltabilir. Bu çalışma, sporu bırakma sürecinin yönetilmesini Yol-Amaç Liderlik Teorisine bağlı kalınmıştır. Bireylerin motivasyon boyutu ise süreç yaklaşımlarından Umut (Beklenti) kuramı altında incelemiştir. Literatür incelendiğinde yol-amaç teorisinde liderlerin tutumları ile ilgili çalışmalara rastlanmış (Barut, 2023, Ermen, 2007, Çetintaş, 2019), ancak liderlik davranışından kaynaklı sürece dayalı motivasyonel değişimler ile ilgili sınırlı kaynağa ulaşılmıştır (Erenel, 2016).

Bu çalışmanın amacı ülkemizde performans sporu yapmak üzere yetiştirilen çocuk ve genç sporcuların sporu bırakma sürecine giden aşamalarda yaşadıklarının ebeveyn perspektifinden değerlendirilmesidir. Spor bırakma sonrasında rekreasyonel bir faaliyete yönelim olduysa bu süreç hakkında da velilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu sürecin velilerin bakış açısı istenmesinin sebebi yetişkin

perspektifinden durumun değerlendirilmesinin istenmesidir. Aynı zamanda çocuklarının hayatında karar verici durumda olan ebeveynlerin sporu bırakma sürecinde genç sporcuya olan yaklaşımının yordanmasıdır.

Materyal ve Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma modellerinden fenomenoloji deseni ile gerçekleştirilmiştir. Dünya ile insan etkileşimini inceleyen fenomenoloji, insan bilinç yapılarının doğru birer tanımını yapmak için tasarlanmıştır (Polkinghorne, 1989). Daha çok karışık duygusal durumları inceleyen Yorumlayıcı Fenemolojik Analiz (YFA) yöntemi, psikolojik, sosyal, sağlık ve eğitim alanlarında yakın dönemde daha çok tercih edilmektedir (Charlick ve ark., 2016; Noon ve Hallam, 2018; Smitih, 2011). Araştırmacının sosyal yapılandırmacı (Yorumlayıcı) bakış açısı ile bu çalışmayı hazırlamayı tercih etmesinin nedeni kendisinin de çalışma örneğine dahil olan performans sporunu erken yaşta bırakmış olan ergen birey velisi olmasıdır. Yorumlayıcı dünya görüşü bireylerin kendi deneyimlerini tasvir ettikleri fenomenolojik çalışmalarda rastlanmaktadır (Moustakas, 1994). Çalışmaya katılan katılımcıların yakın zamanda bu deneyimi yaşamış olmalarına dikkat edilmiştir. Sporlu bırakan çocukların hayat tecrübesinin yetişkin bir ebeveyn bakış açısıyla detaylı ifade edilmesi istenmiş, araştırmacı da katılımcının dünyasına mümkün olduğunca yaklaşan bir bakış elde etmeye çalışmıştır.

Araştırma Grubu

Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, çalışmanın amacına uygun olarak belirlenen kişiler veya objeler ile örneklemin belirlenmesidir (Aziz, 2020). Sporlu bırakma süreci ve sonrası ile ilgili bilgi verme açısından zengin olması sebebiyle ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Marshall, 1996). Ölçüt örnekleme yönteminde araştırmacı tarafından belirlenen performans sporu yapma süresi, antrenmanlara katılma sıklığı ve müsabakalara çıkma gibi ölçütler listesi uygulanmıştır. Fenemolojik araştırmalarda ölçüt örnekleme tekniği ile yapılmasının, araştırılan tecrübeyi yaşayan bireylere ulaşmak açısından oldukça kullanışlı olduğu düşünülmektedir (Tashakkori ve Teddlie, 2010). Bu çerçevede en az bir sezon lisanslı olarak bir performans sporu ile uğraşan düzenli antrenman yapan ve müsabakalara katılan ancak sonrasında sporlu bırakan ergen bireylerin anne veya babasıyla görüşülmüştür. Örneklem grubu dört voleybol, üç basketbol, üç yüzme ve bir kaya tırmanışı sporcu velisi olmak üzere toplam 11 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar, araştırmacının sosyal hayatında da tanıdığı bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların hepsi aktif çalışma hayatı devam eden bireylerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Makalede veri toplama aracı olarak görüşme/mülakat yöntemi seçilmiştir. Bu teknik, iki ya da daha fazla kişinin belirli bir konu üzerine yaptıkları söyleşi olarak ifade edilmektedir (Aziz, 2020; Coşkun ve ark., 2017). Görüşme formlarının hazırlanmasına literatür taraması yapılarak başlanılmıştır. Sonrasında hazırlanan soruların amacına uygunluğunun kontrolü için rekerasyon alanında çalışan, serbest zaman motivasyon teorileri ve nitel çalışmalar konusunda deneyimli iki uzman akademisyenin görüşü alınmıştır. Sorular sistematik şekilde mülakat/görüşme tekniği kullanılarak Ocak 2024- Mart 2024 tarihleri arasında yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlanmadan önce katılımcı onay formu imzalatılmış, ses kaydı alınmadan

önce katılımcılardan sözlü olarak da rıza alınmış verilerin sadece araştırma konusu için kullanılacağı beyan edilmiştir. Görüşme esnasında sorulan sorular aşağıda verilmiştir.

1. Bana çocuğunuzun spor hayatından kısaca bahseder misiniz?
2. Sporcu velisi olmak sizce nasıl bir deneyimdi?
3. Çocuğunuzun sporu bırakma sürecinden bana bahseder misiniz?
4. Çocuğunuz bu kararı verme aşamasındayken sizin tutumunuz nasıldı?
5. Çocuğunuzun sporu bırakması size nasıl hissettirdi?
6. Çocuğunuzun şu anda serbest zamanlarını nasıl geçirdiğinden kısaca bahseder misiniz?

Geçerlik ve Güvenirlik

Guba ve Lincoln (1982), nitel araştırmalarda geçerlik/güvenilirlikten yerine inandırıcılık olması gerektiğine savunmuş ve olması gereken kriterleri inanırlık, güvenilebilirlik, onaylı bilirlik ve aktarılabirlik olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır. Bu çalışmada bu kriterlere bağlı kalınarak inandırıcılık için bazı önlemler alınmıştır. Alınan bu önlemler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmada alınan geçerlik ve güvenirlik önlemleri

Faktör	Nitel Versiyon	Yöntemler
Geçerlik	İç Geçerlilik	Katılımcı Teyidi Uzun Süreli Etkileşim Doğrudan Alıntı Uzman Görüşünün Alınması
	Dış Geçerlilik	Veri Toplama Aracı ve Sürecinin Açıklanması Veri Analiz Sürecinin Açıklanması Araştırma Grubunun Özelliklerinin Açıklanması Çalışma Grubunun Seçim Şeklinin Açıklanması Çalışma Uygulama Sürecinin Açıklanması Araştırmacının Rolünün Betimlenmesi Kullanılan Yöntemin Seçim Gereğesinin Belirlenmesi Amaçlı Örneklem
Güvenirlik	İç Güvenirlik	Kayıt Cihazı Kullanarak Veri Kaybını Önleme Bulguların Yorumlanmadan Sunulması
	Dış Güvenirlik	Bulguların Sonuç Kısmında Tartışılması Veriler arasında Tutarlılığın Kontrol Edilmesi

Çalışmanın iç geçerliliğini sağlamak için hazırlanan görüşme formu iki uzman ile paylaşılmış ve soruların açık, anlaşılır ve amacına uygunluğu ile ilgili onayı alınmıştır. Katılımcılar ile araştırmacının birbirlerini daha önceden tanması sebebiyle görüşme ortamı sohbet havasında, samimi bir ortam yaratılarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların daha önceden yaşadığı duyguları hatırlaması o anda hemen beklemek gerçek veriye ulaşmakta kısıtlayıcı olma ihtimaline karşı görüşme soruları katılımcı talebi üzerine önceden paylaşılmıştır. Görüşme yapılan ortamların sakin olması ve dış etkenler tarafından görüşmenin kesilmemesine dikkat edilmiştir. Katılımcılar kendilerine iletilen sorulara verdikleri cevaplar bulgular kısmında alıntılar şeklinde sunulmuştur. Çalışmamızda veri toplama aracı olarak sadece görüşme/mülakat formu kullanılmış olması iç geçerliliği kısıtlayıcı bir faktördür. Görüşmelerin cep telefonu ile ses kayıtları alınmıştır. Görüşme sonrası ses kayıtları Microsoft Word üzerinde metin belgesi haline getirilmiş ve saklanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Çalışmaya ait bulgular daha sonra katılımcı teyidi alınmak için paylaşılmış, kendilerine ait duygu durumlarını yansıtmayı yansıtmadığı sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada araştırmacı tarafından görüşmeler yapılarak katılımcıların dış gerçekliği nasıl algıladıkları anlamaya çalışılmıştır (Greasley ve Ashworth, 2007). Hermenötik analiz yöntemiyle önce veri analizi kavramsal çerçevesi belirlenmiş, belirlenen temalara uygun olarak veriler okunup, bir araya getirilmiştir. Bulgular kısmında katılımcıların kendilerine ait fikirler alıntılanarak verilmiş, gerekli görülen kısımlarda veriler arası neden sonuç ilişkilerini desteklemek için olgular arası karşılaştırmalar yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Elde edilen bulgular daha sonra katılımcılarla paylaşılarak çalışmanın kendi duygularını ifade edip etmediği ile ilgili geri bildirim yapmaları istenmiş. İlave katkı yapmak isteyen katılımcıların görüşleri çalışmaya eklenmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan sporcu velilerine ait demografik özellikler Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcı demografik özellikleri

Branş	Kadın katılımcı	Erkek katılımcı	Sezon sayısı
Basketbol	3		1-4 arası
Voleybol	3	1	1-4 arası
Yüzme	2	1	5-9 arası
Kaya Tırmanışı	1		2

Tablo 2’den de görüleceği üzere, basketbol, voleybol, yüzme ve kaya tırmanışı sporcusu ebeveynleri ile görüşülmüş, bireylerin dokuz tanesi kadın iki tanesi erkektir. Katılımcıların çocukları en az bir sezon, en çok dokuz sezon performans sporcusu olarak spor hayatlarına devam etmişlerdir.

Performans sporunu bırakan ergen birey ebeveynleri 7 alt boyutta performans sporcusu velisi olmak ile ilgili yaşadıkları deneyimi aktarmışlardır.

Kategori 1: Ergen Bireylerin Spor Hayatına Ait Bulgular: Yönlendirici Liderlik

Araştırmamızda katılımcılara çocuklarının spor hayatından kısaca bahsetmesi istenmiştir. Ebeveynlerin çocuklarına performans sporu yaptırmak istemelerinin başlıca sebebi, 8 ebeveyn için çocuklarının fiziksel veya mental olarak sporcu olmaya yatkın olduklarını düşünmeleridir. Çocuklarının ergenlik dönemini rahat geçirmesi, kötü alışkanlıklardan uzak yetiştirmek istemeleri de performans sporu yaptırma sebebi olarak ebeveynleri motive etmiştir.

K2 çocuğunun performans sporuna uygun bir fiziksel özelliği olduğunu gururlu bir ifadeyle “Uzundu, oynamak istedi, kulübe kattık ama sonradan vazgeçti” olarak ifade etmiştir. K11 de çocuğunun spor yapmasını genetiğine bağlayarak “...genlerimde spor var. Babam çok eski Türkiye şampiyonlarındandı. Ben lise çağlarında spor yaptım... spora ilgi benden geldi” diyerek çocuğunun fiziksel yatkınlığını belirtmiştir. K3 ise mental olarak çocuğunun yaptığı spora olan uygunluğunu “Diğer çocuklar korkuyordu ama o korkmadan ıslık çalarak yukarı çıkınca...hoca dedi ki, çocuğunuzun ilgisi ve yeteneği var isterseniz devam edebiliriz dedi.” şeklinde ifade etmiştir. Ergenlik dönemi ve sonrasında çocuğunu kötü alışkanlıklardan uzak tutmak istediğini belirten K9, spora yönlendirme nedenlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Ben polis memuruyum ve narkotik ‘de çalışıyorum...bugüne kadar yakaladığımız insanlarda mesela spor camiasından yok denecek kadar az insanlar yakaladım mesela....O yüzden çocuklarımız sporla uğraşmasını

her zaman teşvik ettim ve arkalarında oldum...” demiştir. Diğer katılımcılar da bu üç katılımcıya benzer ifadeler kullanmıştır.

Kategori 2: Spor Başlangıç ve Branş Tercih ile İlgili Bulgular: Yönlendirici ve Katılımcı Liderlik

Performans sporunda çocukluktan ergenliğe geçişte sporu çeşitli sebeplerden bırakan çocukların ebeveynleri spor branşı seçim tercihlerde kilit rol oynamaktadır. Çocuk sporcular etken değil, edilgen durumdadır. Görüşülen velilerden bir tanesi hariç çocuklarının onları yönlendirmesi ile değil, kendi mevcut şartlarına ve tercihlerine göre bir spor branşına çocuklarını yönlendirilmiştir.

K7 çocuğunun spor branşı seçiminden bahsederken “...kendi karakteri daha oturmadan kendini bilmeden doğru düzgün, çocuk spor yapmaya başladı. Çünkü babası da basketbolcuymuş...O da oynadı” K11 de spor seçeneklerini kendilerinin sunduğunu belirtmiş ama tercihi çocuğuna bıraktığını “...Denizli’de spor branşları kısıtlı bir şehir...yani ben seçenek sundum, onlar tercih etti.” sözleriyle ifade etmiştir. K2 de çocuğunun branş seçimi ile ilgili olarak “...futbol daha çok meyilliydi basket oynarken. O şekilde bizim ısrarımızla basketeye devam etti.” ifadesini kullanmıştır. Diğer 9 katılımcı da benzer ifadeler kullanarak branş seçiminde kendisinin rolünü anlatmıştır.

K8 ise çocuğunun spora başlangıcında “..o kulübe girebilmek için yani diğer arkadaşlarını bırakıp okulunu değiştirdi. O kulübe girdi.” Beyanında bulunarak diğer katılımcılardan ayrılmış, kendisinin değil çocuğunun yapacağı spor branşını seçtiğini ifade etmiştir.

Kategori 3: Sporcu Velisi olmak ile ilgili Bulgular: Başarı-Ödül-Ümit Beklentisi

Katılımcılara sporcu velisi olmanın nasıl bir deneyim olduğu sorulduğunda hepsi çocuklarının performansını yarışmalarda ve müsabaka ortamlarında izlerken yaşadıkları duygu durumu olumlu ifadelerle anlatmışlardır. Yaşanılan bu duygu durum onları sporcu velisi olmak ile ilgili motive etmiştir. Sadece K3 sporcu velisi olmak ile ilgili yaşadığı duygu durumunda olumlu düşüncelerinin yanında olumsuzlukları da ifade etmiştir.

K5 sporcu velisi olmakla ilgili yaşadığı tecrübeyi “Sporcu velisi olmak hem öğretici hem de oldukça zorlayıcı bir deneyimdi... en çok eğlendirici kısım çocuğun harcadığı emeğin karşılığında katıldığı yarışmalardaki duyduğu heyecanı mutluluğu görmek ve onu yaşatlarıyla kendini sınarken seyretmek en heyecan verici tarafıydı.” Sözleriyle ifade etmiştir. K2 ise ne kadar duygulandığını “ ..güzel çok güzel bir deneyimdi. Çok heyecanla izledim çocuğumu ...açıkçası çok kötü bir şekilde ağladım.” sözleriyle ifade etmiştir. Diğer katılımcılar da benzer olumlu ifadeler kullanmıştır.

Ancak K3, antrenman sonrası ve yarışma esnasında yaşadığı duygu durumunu “...Kirli bir deneyimdi yani aklıma ilk gelen şeyin dönüşteki o çamaşırlar vesaire..” “..biraz korkutucu bir spor. Aslında ilk bıraktığında hoşuma da gitmişti. Çünkü kalbim ağzımda devamlı izliyordum onu. Zor bir spor...” ifadelerini kullanarak çocuğunun spor hayatı ile ilgili zorlandığı durumları anlatmıştır.

Katılımcıların 7 tanesi sporcu velisi olarak çocuklarının performans sporunu yaptığı zamanlarda özel hayatlarından ve kendi serbest zamanlarından yaptıkları fedakarlıkları dile getirmiştir. Fedakârlık, sporcu velisi olmanın en zor tarafı olarak farklı ifadelerle birçok kez anlatılmıştır.

K9 yapmış olduğu fedakarlıkların karşılığını alamamasının üzüntüsünü “Bir çocuğu çalışırken günde iki antrenmana götürmek zor oluyordu. Yani ben işimden izin alıyordum, bir yere geliyordu. Hani

kaçamak götürüyordum efendim. İşte eşime ehliyet aldık... uzun süren o emeğin karşılığında gerekli desteği alamamak üzdü bizi.” sözleri ile ifade etmiştir. K4 ise kendilerine ayıracak daha çok serbest zamanları olduğu halde yaşadıkları mutsuzluğunu “*Bence onun için de bizim için de boşluk oldu. Günlük hayatta daha çok rahatlama gibi görünüyordu. Çünkü haftanın beş günü antrenmanı vardı ve biz bütün planlarımızda ona göre hep düzenliyorduk. Rahatlamamız gerekiyordu. Aslında mutlu olmamız gerekiyordu ama biz mutlu olmadık açıkçası...*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer katılımcılar da benzer ifadeler kullanmıştır.

Kategori 4: Sporcu Velisi Olmanın Sonlanması ile Bulgular: Çaba-Başarı-Ümit (Beklenti) İlişkileri

Çocuklarının performans sporunu bırakmasının onlara nasıl hissettirdiği sorulduğunda tüm ebeveynler üzüntü ve hayal kırıklıklarını dile getirmişler ama bir katılımcı hariç çocuklarının kararlarına karşı saygılı ve anlayışlı davrandıklarını belirtmişlerdir. K5, kendileri bu karardan üzülse bile çocuklarını sporu bırakmaması için bir baskı yapmadıklarını “*...gerçekten istemeyen bu konuda her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olmayan bir çocuğu zorlamak o çocuğa yapılacak en büyük kötülüklerden biri...onun bu kararını çok sorgulamadık ve destekledik.*” Sözleri ile ifade etmiştir. Diğer katılımcılarda benzer ifadeler kullanarak bu süreçte neler yaşadıklarını anlatmışlardır. Sadece K2 bu süreci yönetirken eleştirel bir ses tonuyla “*...Yani benim tutumum çok ısrar etmedim, kendine bıraktım açıkçası baba biraz çok fazla ısrar etti. Emrivaki yapınca ters tepti biraz bu çocukta, o yüzden devam etmedi.*” Beyanında bulunmuş, sporu bırakma sürecinde kendi hataları da olduğunu ifade etmiştir.

K3 çocuğunun artık spor yapmıyor olmayışından duyduğu üzüntüyü “*Eğer spora devam etseydi ergenliği çok daha kolay geçilebilirdik diye düşünüyorum... sonradan spor yapmamasının ne kadar aslında büyük bir kayıp olduğunu fark ettim...şu anda çok üzgün hissediyorum.*” olarak aktarmıştır. K1 ise çocuğunun sporu bırakma kararının kendi üzerinde bıraktığı etkiyi şu şekilde aktarmıştır: “*Bıkkın bir anne olarak çocuğuma yetemiyor hissi yaşadım yani bu kadar düzgün fizik, bu kadar uzun boy Türkiye şartlarında bu kadar ortalamanın üzerindeki bir sporcu olabilme şansı varken ona karşı yetersizlik çok hissettirdi.*” K6 emeklerin karşılığını alamamanın yarattığı hayal kırıklığını “*hayal kırıklığı var çünkü bir şey için uğraşıyorsunuz. Yıllarca emek veriyorsunuz ve insan ne bekler her zaman giriş gelişme sonuç bekler, giriş gelişme olup sonuç olmayınca hayal kırıklığına uğruyorsunuz*” şeklinde ifade etmiştir. Çocuğuna sporu kendisi bıraktığı halde üzgün olduğunu belirten K7: “*...sporun bırakması en büyük hayal kırıklığı buradaydı. Çünkü ciddi bir emek vardı.*” şeklinde duygularını ifade etmiştir.

Kategori 5: Veli Perspektifinden Ergen Bireylerin Sporun Bırakma Nedenleri ile İlgili Bulgular: Başarı Odaklı Liderlik / Başarı-Ödül-Ümit Beklentisi

Katılımcılara çocuklarının sporu bırakma nedenleri olarak kendi bakış açıları ile ne olduğu sorulduğunda beş kişi içsel ödüllerin azlığından; isteksizlik, pandemi sürecinde yaşanan ruh hali değişiminden bahsetmiştir. Antrenör baskısı kaynaklı sebepler, akademik kaynaklı sebepler ve sportif başarı durumu ilgili dışsal ödüllendirmenin azlığı gibi sebepler ise tüm katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan 11 katılımcıdan 10 tanesinin çocuğu, sporu velisi spora devam etmesini istemesine rağmen kendi isteğiyle bırakmıştır.

K4 çocuğunun içsel nedenlerle sporu bırakmaya giden sürecini anlayışlı bir ses tonuyla şu şekilde belirtmiştir: “*...bulunduğu ortam olan yarışmalarda tek kız çocuğu o olduğu için ve o da biraz kimlik bulma*

dönemine girdiği için ilkokul biri bitirince o zaman saçları filan da kısıydı, erkek zannediyorlardı kızımı. Ama büyüyüp saçlar filan da uzamaya başlayınca kendi sanırım hem cinsleriyle beraber bir ortaklık yaşamak istedi. Bu yüzden bırakmak istediğini söyledi.” K10 ise çocuğunu sporu bırakmasına sebep olan süreci dışsal sebeplere bağlayarak kendi gözlemini şikâyet etmek ister gibi bir yüz ifadesiyle bizimle şu şekilde paylaşmıştır: “...sonra tekrar kilo almaya başladı. Kilo almak demek hocamız için çok büyük bir dezavantajdı. Kilo alan öğrenciyi rencide edici şekilde böyle hakaretlerle antrenman sırasında sözle uyarıyordu.... Yani bize o sürece aslında hocamız getirdi... seçimlerini hep ona bırakmıştık zaten bir gün bana ağlayarak anlattı ve ben artık yapamayacağım...” Diğer 9 katılımcı da benzer ifadeler kullanarak çocuklarının sporu bırakma sürecine götüren içsel veya dışsal sebepleri kendi perspektifinden anlatmıştır. Çocukları kendi isteğiyle performans sporunu bırakan veliler benzer cevapları vermişken sadece K7 performans sporunu çocuğuna kendisinin bıraktığını kararından memnun bir ifadeyle “...sizin çocuğunuza hiç davranmadığınız şekilde antrenörün davrandığını görmek....benim verdiğim bir kararla sporu bıraktırdım...Çünkü bunda oğlumun ciddi anlamda bir psikolojik baskı, psikolojik şiddet gördüğünü gördüğüm için bıraktırdım...ve bu hani hayatında hep yapman gereken bir şey. Yemek yemek gibi antrenmanda gideceksin dediğimiz için bunun bırakılabileceğini hiç tahmin bile etmemiş... bırakılmayacak bir şey diye düşünüyordu.” olarak ifade etmiştir.

Yapılan görüşmelerde sporu bırakma sebebi olarak farklı hikayeler anlatılmaktadır ve görüşmelerde akademik başarıyı etkilemesi K6 dışında sporu bırakma nedeni olarak dile getirilmemiştir. K6 çocuğuna hak verir bir yüz ifadesiyle süreci şu şekilde bizlere ifade etmiştir: “Çocuğum sporu akademik kariyer için bıraktı. Spor çünkü çok ciddi antrenman gerektiren eğer bunu profesyonel olarak lisanslı yapıyorsanız çok ciddi zaman ayırmamız gereken bir uğraş ama aynı zamanda ülkemizde akademik olarak ilerlemek için de çok ciddi bir mesai harcamalısınız. Bunun için de birini seçmek zorunda kaldı ve akademik ilerleme daha ağır basan taraf oldu.” K8 ise akademik sebeplerle sporu çocuğu bırakmamış olsa da çocuğunun tekrar performans sporuna dönme ihtimali ile ilgili düşüncelerini umutsuz bir ifadeyle “Aslında çok fazla ders çalışıyor. Hani ne kadar verimlidir bilemiyorum ama 11. Sınıf seneye zorlanmayayım diye bu sene çok planlı çalışıyor işte. Yemeğe bile saatli duş saati bile hani belli. Bu senede gelmediyse artık seneye istemez diye düşünüyorum. Çünkü sınav hazırlığı öyle.” şeklinde ifade etmiştir. K11 ise çocuğu akademik nedenlerle sporu bırakmış olsa da “Ben spor demeyeyim de sosyal başarı kesinlikle akademik başarıdan daha önemlidir. Bu sosyaliteye spor da giriyor tabii ki.” Sözleri ile sporun gerekliliği ile akademik başarıyı ayrı değerlendiğini ifade etmiştir. Ayrıca çocuğunun akademik tarafının yüzme başarısından daha iyi olduğunu “Akademik başarısı daha baskındı. Evet, zaten öyle olmasaydı bir şekilde ikisini de yine de devam ettirirdik...” sözleri ile neden akademik başarıyı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Kategori 6: Spor Bırakma Süreci ile İlgili Bulgular: Yönlendirici Liderlik

Katılımcılara çocuklarının sporu bırakma sürecini bizimle paylaşmasını istediğimizde katılımcılardan 10 tanesi bu konuyu doğal akışında kimseden destek almadan sonlandırdıklarını belirtmişlerdir.

K10 yaşadıklarını paylaşmama sebebi konusunda üzgün olarak: “Şöyle bir şeydi, hani kol kırılır yen içinde kalır ya herkese şey olmasın dedim. Çünkü hepimizin çocuğunuzu yetiştirme şekli farklı. Dünyaya

bakış açımız farklı. Benim söylediklerimden insanı etkilenir ve yanlış yönlendiririm diye düşündüm. O yüzden yaşadıklarımı kendime sakladım açıkçası.” şeklinde ifade etmiştir. Çocuğunun sporu bırakma sürecinde antrenörlerinden gerekli desteği alamadığını ifade eden K9 yaşadığı süreçteki şaşkınlığını “...belki çok yetenekli değildir. Tabii ben onu bir antrenör, bir sporcu olmadığım için kendim hani bunu göremiyorum... Bir laf vardır ya hani kuzguna yavrusu Anka gözüktür. Herkes bakıyor ki o çok iyi vuruyor. Çok iyi zıplıyor...ama tabii bizim bakış açımızla şeyin (antrenörün) bakış açısı çok farklı... antrenörleriyle de görüştim... karşımıza geçip bize net olarak sebebi söylemediler.” şeklinde ifade etmektedir. Diğer katılımcılar da benzer ifadeler kullanarak yaşadıkları süreci anlatmıştır. Sadece K1 “...antrenörüyle konuştuk. O da çok destekledi.” ifadeleri ile sporu bırakma sürecinde yalnız olmadıklarını ifade etmiştir.

Kategori 7: Performans Sporü Sonrası Rekreasyonel Hayat ile İlgili Bulgular: İstek veya İhtiyacın Şiddeti

Katılımcılardan beş tanesinin çocuğu rekreasyonel olarak başka bir spor dalına devam ederken K10 akademik kariyer dışında çocuğunu spor alanından sanata kaymasını sağlamış, meslek seçiminde sanat yönünde ilerlemesi konusunda desteklemiştir. Katılımcılardan 6 tanesi daha çok bilgisayar başında vakit geçirmesinden ve serbest zaman aktiviteleri yerine arkadaşlarıyla daha çok dolaşması konusunda memnuniyetsizliklerini dile getirmiştir. Ancak bir ebeveyn dışında bu durumu düzeltmeye yönelik bir tutum ve tavır belirtmemişleridir.

K3 bu konuya ilişkin sıkın bir ifadeyle “*Sosyal medyada zamanını geçiriyor ve bu çok büyük kayıp....sosyal medya diyelerine giriyor ama çok eminim yani spor yapsaydı bu serbest zamanların çok daha verimli kullanabilirdi.*” şeklinde kendini ifade etmiştir. K4 ise canını sıkan bu durumu ifade eder bir tavırla “*Maalesef bilgisayar oyunuyla dışarıda arkadaşlarıyla... Daha çok sosyal ama spor yapan arkadaşları değil. En çok kafelerde eve geldiğinde de bilgisayar oyunları ile zaman geçiriyor.*” demiştir. Bu altı veli içerisinde sadece K7 daha nitelikli zaman geçirmesi için çocuğunun boş zaman yönetiminde etkin rol oynamasına yönelik “...devamlı aktif. Yani şey olmasın bilgisayar başında diye elimizden geleni yapıyoruz. Tekrar günlerini dolduralım dedik.” ifadesini kullanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Yaptığımız çalışmada elde ettiğimiz bulgulara göre katılımcıların yaşanan problemin çözümü için uzman desteği almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaşanılan sorunların çözümüne yönelik belirgin bir çözüm üretilememiş, susturulmuş sesler halinde olaylar doğal akışına bırakılmıştır. Araştırmamız sonucunda görülmüştür ki çocuklarının sporu hayatlarında yaşanan sıkıntıları aşma yöntemi sporcu velilerin hepsinde performans sporunu bırakma şeklinde sonuçlanmıştır. Katılımcıların çocuklarının hiçbirini tekrar aynı spor branşına yaşları küçük olmasına rağmen performans sporu şeklinde geri dönmemiştir. Çocuklarını bir spor branşına küçük yaşlarda başlatan ebeveynler, belirli bir seviyenin üzerine geldikten sonra yaşanan problemleri yönetmekte zorluk çekmeye başlamıştır. Bir uzman görüşü ve desteğinin eksikliği sporu bırakmaya sebep olan durum ve koşulların ortaya çıkmasına, sorunların araştırılmasına ve çözülmesine yönelik adımların atılmasına engel olmuştur (K1, K2, K10 söylemlerine göre).

Yakın dönemde yaşanan pandemi ile uzun süre evlere kapanan çocuk sporcuların spordan uzaklaşması bizim çalışmamızda rastlanmıştır (K4, K5, K8, söylemlerine göre). Pandemi sonrası ülke spor

politikaları incelendiğinde sporu bırakan çocuk sporcuların performans sporuna geri dönüşleri konusunda gerekli adımların atıldığına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Performans sporuna dönüş ile ilgili ülke politikalarının yeterliliğini araştırabilmek için sporu bırakan sporcu sayısı ve spora geri dönüş yapan sporcuların sayısı belirlenerek başka bir çalışmanın konusu olabilir. Motivasyonel sebeplerle performans sporunu erken yaşta bırakan çocukların tekrar spora yönlendirilmesi veya sporu bırakmadan önceki sürecin doğru yönetilmesi ile ilgili K10 ülke spor politikalarının da bu yönde gelişme göstermesi gerektiğini düşünerek “*Şöyle bir şey gözlemedim, Kanada’da, Amerika’da özellikle bizim bıraktığımız yaşlardan sonra onların daha sıçrama gösterdiklerinde ilerlediklerini de devletin de bunu desteklediğini gözlemedim. Bu konuda bizim yapabileceğimiz neler olabilir acaba? Hem aileler hem devlet kurum, kuruluş nasıl bir yönlendirme yapabiliriz çocuklarımıza? Benim kızım 15 yaşında bıraktı ama Avrupa’da, Amerika’da, Kanada’da bu yaştan sonra özellikle başarı elde ediyormuş. Çocuklar madalyalar alıyorlarmış.*” şeklinde düşüncesini çalışma sonlandıktan sonra ilave katkı olarak ifade etmiştir. Yaş arttıkça fiziksel aktiviteye katılım motivasyonu artmaktadır (Mutlu,2020). Bu nedenle başarı beklentisinin ergenlik sonrası sürece taşınması, ülke spor politikalarının bu yönde düzenlenmesi, performans sporuna katılıma olumlu etkileri olacaktır.

Literatür incelendiğinde ergenlerin sporu bırakma sebepleri arasında en çok karşımıza çıkan sebeplerden biri de akademik başarı isteğidir (Persson ve ark.,2020, Kayabaşı, 2015, Pehlivan, 2013). Bir yandan akademik anlamda eğitimlerini sürdüren çocuklar bir yandan da ağır antrenman ve müsabaka döneminden geçmektedir (Çağlayan, 2019). Yakın dönemde küçük yaştan itibaren müsabık/yarışmacı sporcu olarak eğitim gören ve akademik hayatına da bir yandan devam eden sporcular için olumlu bazı adımlar atılmaya da başlanmıştır. 2023-2024 eğitim öğretim yılı başlangıcından itibaren Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Vakıf Üniversiteleri arasında imzalanan mutabakat metni kapsamında milli sporculara burs imkânı sağlanmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2019).

Urhan ve Fişne (2022)’ye göre hem akademik hayatı devam eden hem de sporcu olan öğrencilerin eğitim hayatındaki derslerden dolayı spor hayatı aksamaktadır. Bizim araştırmamız sonucunda 9 velimiz için akademik hayat performans sporunu bırakma sebebi olarak görülmemiş olsa da hepsi için sporu bıraktıktan sonra dersler ile ilgilenmek iyi bir boş zaman alternatifi olarak ifade edilmiştir. Performans sporcusu oldukları dönemde akademik hayatının yanında sportif tecrübe, bilgi ve becerilerini geliştiren çocuklar, sporu bıraktıktan sonra dersleri ile daha çok ilgilenen birer öğrenci olarak hayatlarına devam etmektedir. O döneme kadar spor hayatı ile ilgili edindiği tecrübe ve birikimi kullanmayı bırakmaktadır. Vroom’un Beklenti kuramına göre bu durumu değerlendirecek olursak, performans sporuyla hedeflerine ulaşmak için çabalayan ergen bireyler bu konudaki beklentilerini sporu bırakınca kaybetmiş olacaktır. İkinci düzey çıktıları (ödül) elde etmek için belirli birinci düzey çıktılarının (performansın) önemini spor hayatı ile öğrenen genç bireyin bu tecrübeyi akademik alana aktarması beklenen bir durum olarak karşımıza çıkabilir (Tağ ve Çetinkaya, 2019).

Ergenliğe giriş süreciyle beraber hem fiziksel hem de ruhsal değişimler yaşanır. Bu sebeple sportif başarıyla ilgili yeni bir dönem başlar. Spora başlangıç aşamasında yönlendirici lider konumunda olan ebeveynler, bu sürecin performans evrilmesi ve ergenlikle birlikte katılımcı birer lider olmaktadır. Bu rol

değişimini kabul etmek, ebeveynlerin motivasyon durumunda da değişimlere sebep olmaktadır. Sonraki süreçte başarı odaklı birer lider adayı olan ebeveynler çocuklarının önüne çıkan engelleri kaldırarak onların performansını en yukarı çıkarmak ister (Baloğlu,2015). Performans sporunda başarı önemli bir motivasyon kaynağı olarak bilinmektedir. Çocuk yaşta spora yönlendirilen çocukların dışsal ödüllendirmeler ile yarışmalara katılması başarıyı içselleştirmesine de olanak tanır (Aslan ve Doğan, 2020). Ancak çalışmamıza katılan katılımcıların çocuklarının sporu bırakma kararında sportif başarı durumları ile ilgili sadece üç veli durumu değerlendirmiştir. Bu ebeveynlerimizde çocuklarının sportif başarıları düşük olduğu için performans sporuna devam etmediklerini ifade etmiştir. Diğer ailelerin çocuklarının başarı durumlarından bahsetmemiş olması bu konuda bir motivasyon eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir. Dışsal motivasyon kaynakları, bireylerin bir işi yapma konusundaki iç motivasyonunu etkiler (Akbaba, 2010). Çocukluktan ergenliğe geçişle beraber yarışmalara ve müsabakalara katılmaya başlayan genç sporcular, dışsal ödül alıyorsa, yaptıkları antrenmanlar amacına ulaşıyorsa, spor yapmaya içsel bir motivasyonla devam eder. Çalışmamızdan çıkan bir diğer dışsal ödüllendirmenin az olmasıyla ilgili sonuç, pandemi dönemi yarışma ve müsabakaların yapılmıyor olmasıdır. Pandemide sporu bırakan performans sporcularına dışsal ödüllendirmenin azlığı bu duruma sebep olmuş olabilir. Sporcu velisi de sporcu ile benzer sebeplerden çocuğunun performans sporu yapması veya dönmesi konusunda isteksiz davranmış olabilir.

Sonuç olarak sporu bırakma kararına sebep olan antrenörden kaynaklı problemler, akademik ve sportif başarı beklentisinin yüksek olması gibi konularda uzmanlardan destek alınmıyor olması, yaşanan sorunların çözümsüz kalmasına sebep olduğunu çalışmamızdan ortaya çıkmıştır. Katılımcı çocukları, rekreasyonel olarak bile aynı spor branşına geri dönmemiştir. Ebeveynlerin, sporu bırakma aşamasına gelmeden yapılan sporun devamlılığı için çocuklarına liderlik yapmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Akademik başarı isteği ile sportif başarı isteği arasında seçim yapmak zorunda bırakan ülke eğitim ve spor politikaları ebeveynlerin çocuklarını yarışmacı sporcu olarak devam etmesi konusunda isteksiz davranmasına da sebep olduğunu çalışmamızda çıkan bir diğer sonuçtur. Çocuklarının sportif başarı durumu aileler tarafından erken yaşta sorgulanmaya başlandığı bazı ebeveynler tarafından belirtilmiştir. Ergenlik döneminde yarışmalardaki başarı beklentisi olması da akademik başarıya olan zaman ihtiyacında spora yatırım yapmanın sorgulanmasına sebep olmaktadır.

Öneriler

Spora erken yaşta performans sporu olarak başlayan sporcu ebeveynlerin, çocukları sporu bırakma sürecine girmeden önce anne baba liderlik eğitimlerini alması gerektiği çalışmamız sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlere liderlik eğitimi veren kurumların ülkemizde de olması ebeveynlerin kendilerine daha çok güvenmesine, sporcu velisinin ortak sesinin daha güçlü çıkmasını sağlayacağı gibi daha sağlıklı toplum inşasına da yardımcı olacaktır. Performans sporcusunun antrenman yaptığı ortamda, velilerin ergen sporcu bireylere karşı tutum ve davranışlarında hangi liderlik tarzını benimsendiği gelişim, sportif başarı ve devamlılık üzerine atılan küçük adımlarda etkilidir. Ülkemizde ebeveynlere yönelik liderlik okulları olmadığı gibi çalışmada sporu bırakan ergen bireylerin aileleri spor psikoloğu veya danışmanlardan da destek almamıştır. Yarışma psikolojisi konusunda içsel ve dışsal ödüllendirme süreçleri, sporu çocuklarının nasıl daha uzun yıllar yapabilecekleri ile ilgili motivasyon yöntemleri hem çocuklarının hem de kendilerinin duygu

durumlarındaki değişimler ile ilgili bir danışman tarafından takip edilmesinin gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

Çalışmamızda ortaya çıkmıştır ki ergen bireylerin sporu bırakması içsel ödüllendirmeden çok, dışsal ödüllendirmenin azlığı yüzünden gerçekleşmektedir. Sportif başarı durumu ile sporu bırakma arasındaki bağlantıya dair ebeveyn bakış açısıyla üç değerlendirme yapılmıştır. Bu konuda fikrini beyan eden velilerimiz de eğer sportif başarısı yüksek olsaydı performans sporuna devam edebileceklerini belirtmiştir. Ancak antrenör kaynaklı sporun bırakma sebepleri değerlendirildiğinde, sporcuların başarı odaklı antrenörlerin baskısı yüzünden erken yaşta sporu bıraktığı yapılan görüşmeler sonucunda çıkmıştır. Bu durumu değerlendirecek olursak erken yaşta performans sporuna geçiş yapan sporcular için antrenör sporcu veliden oluşan üçlü saç ayağına psikolojik danışmanlık hizmetlerinin de eklenmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Çalışmamızda da ailelerinde spor geçmişi olan ergen bireylerin spora yönlendirilmiş olması örnekleri mevcuttur. Bu nedenle sadece çocuklar üzerinden planlanan ülke spor politikaları eksik veya yetersiz kalacaktır. Çocukları büyüten ebeveynlerin de bu planlamaya dahil edilmesi, ailelerin aktif yaşamın içerisine sadece izleyici değil, spor yapanlar olarak bulunmaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Akbaba, S. (2010). Eğitimde Motivasyon. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi(13), 343-361.
- Alp, A. F. (2020). *Elit sporcularda çift kariyer*. B. Bayazıt, E. Karaçar, O. Yılmaz (Eds.). *Spor ve rekreasyon araştırmaları kitabı* (s. 258-278). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Aslan M., Doğan S. (2020). Dışsal Motivasyon, İçsel Motivasyon ve Performans Etkileşimine Kuramsal Bir Bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi, *Vizyoner Dergisi*, Yıl: 2020, Cilt: 11, Sayı: 26, 291-301.
- Aziz, A. (2020). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balcı, V., Gök, Y., Akoğlu, H. E. (2018). Türkiye'nin ulusal gençlik ve spor politikalarının, sürdürülebilirliğin sosyal boyutuyla incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 9-22
- Baloğlu, N., & Bulut, M. B. (2015). Aile liderliği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 185-197.
- Barut, E. (2023). *Spor işletmeleri yöneticilerinin liderlik tarzları ile kriz yönetimi düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bois, J.E., Sarrazin, P.G., Brustad, R.J., Trouilloud, D.O., Cury, F. (2005). Elementary school children's perceived competence and physical activity involvement: The influence of parents' role modeling behaviors and perceptions of their child's competence. *Psychology of Sport and Exercise*, 6, 381-397.
- Charlick, S.J., Pincombe, J., McKellar, L., Fielder, A. (2016). Making sense of participant experiences: Interpretative phenomenological analysis midwifery research. *International Journal of Doctoral Studies*, 11, 205.
- Campbell, E.Q. (1969). *Adolescent socialization. Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago: Rand McNally Company
- Coşkun, R., Altunışık, R., Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2017). *Geliştiren anne baba*. İstanbul: Remzi

- Çağlayan, B. (2019). *Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerindeki Sporcuların Gelecek Kaygıları ile Bireysel Kariyer Planlamalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kırıkkale.
- Çaloğlu, M., Yalçın- Menteş, Ö. (2020). Sporcu eğitim merkezlerindeki güreşçilerin sporcu tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 59-73.
- Çetintaş, Y. (2019). *Karate Antrenörlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Dweck, C., Leggett, E. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2):256-273.
- Eatough, V., Smith, J.A., (2017). Interpretative phenomenological analysis. *The Sage Handbook of Qualitative Research in Psychology*, 193-209.
- Erenel, F. (2016). The effect of path-goal leadership styles on work group performance: Research on jewellery industry in Istanbul. *Journal Of Management Marketing and Logistics*, 2(4).
- Erkmen, G. (2007). Selçuk Üniversitesi beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilimlerinin sporda tercih ettikleri lider davranışları ile karşılaştırılması.Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Fox, E.L., Richard, W.B., Meri E, L.F. (1988). *The physiological basis of physical education and athletics*. Philadelphia: Saunders collage Publishing Company.
- Gülay, O. Mirzaoğlu, A. D. (2018). Çocukları spor yapan ailelerin psikolojik kazanımlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1-4), 13-24.
- Greasley, K., Ashworth, P. (2007). The Phenomenology of “approach to studying”: The University Student’s Studies within the Lifework. *British Educational Research Journal*, 32, 819-843.
- Grygorowicz, M., Michałowska, M., Jurga, P., Piontek, T., Jakubowska, H., Kotwicki, T. (2019). Thirty percent of female footballers terminate their careers due to injury: A retrospective study among polish former players. *Journal of Sport Rehabilitation*, 28(2), 109–14.
- Kayabaşı A. (2015) *Adölesanlarda Sporu Bırakma Nedenlerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek lisan tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Koçel, T., (2010). *İşletme yöneticiliği*. 12. Baskı. İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım.
- Küçük Kurt, M. (1988). *Uluslararası turizm ve Türkiye’yi tanıtmaya stratejisi*. İzmir: ABAM Yayınları
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- McPherson, B., Curtis, J.E., Loy, J.W. (1989). *The social significance of sport*. Illinois: Human Kinetics Books.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousands Oaks, CA: Sage.
- Mungan Ay, S. (1995). *Sporda motivasyon faktörü olarak ödül ve ceza*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Mutlu Bozkurt, T. ve Tamer, K. (2020). Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu Düzeyi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 286-298.
- Noon, E.J. (2018). Interpretive phenomenology for educational research. *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice*, 6(1).
- Örnek, S., Biçer T. (2021). Üst düzey tenis sporcularının tenisi bırakma nedenlerinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri Araştırmaları*, 3,15-21.
- Pehlivan Z. (2013). *Okullararası Spor Yarışmalarına Katılanların Sporu Bırakma ve Devam Etme Nedenleri* Hacettepe Journal of Sport Sciences. 24(3):209–25.

- Persson M, Espedalen LE, Stefansen K, Stefansen A. *Opting out of youth sports: how can we understand the social processes involved? Sport, Education and Society*. 2020;25(7):842–54.
- Polkinghorne, D.E. (1989). *Phenomenological research methods*. In R. S. Valle, S. Halling (Eds) *Existential-phenomenological perspectives in psychology: Exploring the breadth of human experience*. Plenum Press.
- Smith, J.A. (2011). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology Review*, 5(1), 9-27.
- Tağ, M. N. ve Çetinkaya, B. (2019). Öznel İyi Oluş Hali, Başkasına Güven Ve İş Motivasyonu Arasındaki İlişki: Beklenti Teorisi Çerçevesinde Çok Düzeyli Analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 15(3), 858-888. <https://doi.org/10.17130/ijmeh.2019355054>
- Tashakkori, A., Teddlie, C. (2010). *Sage handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Urhan, Ş., Fişne, M. (2022). Çift kariyer yapan milli sporcu öğrencilerin yaşadıkları problemlerin incelenmesi. *Sivas Cumhuriyet University Journal of Sport Sciences*, 3(3), 59-67.
- Uzun, E., Dirlik, S. (2007). Kobi sahiplerinin girişimcilik, kişilik ve liderlik özelliklerinin değerlendirilmesi: Muğla ilinde ampirik bir araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(11), 133-148.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: SeçkinYayıncılık.
- Yüksel, H. S., Bayar, P. (2015). Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım güdülerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Konya ili örneği). *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 121-128.

Makale Alıntısı

Yıldız, Z., & Köse, E. (2024). Performans Sporunu Bırakan Ergen Bireylerin Bu Süreçte Yaşadıkları Deneyimlerin Ebeveyn Perspektifinden Değerlendirilmesi [Evaluation of the Experiences of Adolescents who Quit Performance Sports from the Perspective of Parents]. *Spor Eğitim Dergisi*, 8(2), 89-103.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.